

рою є індивідуалізація параметрів продуктів для конкретних підгруп клієнтів. Це проявляється у гнучких умовах депозитів та кредитів, застосуванні програм лояльності (надбавок та знижок у ціні або можливостях продуктів залежно від ставлення клієнту до конкретного банку). Одним з таких рішень є пакетне обслуговування (наприклад, пакет розрахунково-касового обслуговування «Підприємець» для малого бізнесу тощо).

Література

1. Романенко Л.Ф. Маркетинг. Словник економічних термінів. — К.: Ун-т Україна, 2007.
2. Романенко Л.Ф. Банківський маркетинг. — К.: Центр учбової літератури, 2004.
3. Маркетинг у банку: Навчальний посібник / За ред. А.В. Нікітіна. — К.: КНЕУ, 2006.
4. Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг. — К.: КНЕУ, 1999.
5. Моніторинг цінних пропозицій українських банків. Фінансовий портал компанії Маанімо Україна. — <http://maanimo.com/>
6. Процентні ставки банків України за кредитами та депозитами. — Статистика. — Офіційний сайт Національного банку України. — www.bank.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 21.05.2010 р.

УДК 338.439:658.1

О. В. Харчишина,

канд. екон. наук, доцент, докторант,
Національний університет харчових технологій

СУЧАСНИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК ІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ КУЛЬТУРОЮ

Подано результати дослідження сучасного стану та перспектив розвитку підприємств харчової промисловості Житомирської області. Описано вплив організаційної культури на стан підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: харчова промисловість, організаційна культура, економічна ефективність

Подано результати исследования современного состояния та перспектив развития предприятий пищевой промышленности Житомирской области. Описано влияние организационной культуры на состояние предприятий пищевой промышленности.

Ключевые слова: пищевая промышленность, организационная культура, экономическая эффективность

The paper covers the result of the investigation of the current state of food industry enterprises in Zhytomyr region. The paper highlights the influence of organizational culture on the state of food industry enterprises.

Key words: food industry, organizational culture, economic efficiency

Постановка проблеми. Харчова промисловість є однією із галузей економіки України, які найкраще витримали випробування перехідного до ринкових відносин періоду. Харчова промисловість відіграє важливу роль у економіці Житомирської області і є галуззю регіональної спеціалізації. В галузі виробляється третина обсягу реалізованої продукції промисловості Житомирської області. Питома вага випуску основних видів продукції промисловості Житомирської області у державному виробництві є достатньо високою і залишається майже стабільною протягом 2003—2007 рр. Зокрема, область забезпечує виробництво такої частки загальнодержавного випуску продукції харчової промисловості: морозива і харчового льоду — 17,2 %, масла вершкового — 9,3 %, яловичини і телятини — 7,3 %, сирів жирних — 7,0 %, шоколаду та виробів із вмістом какао — 7,0 %, сирів свіжих та кисломолочних — 4,8 %, кондитерських виробів без вмісту какао — 4,1 %.

Проте протягом аналізованого періоду знизилась рентабельність операційної діяльності підприємств харчової промисловості, 84 підприємства припинили свою діяльність. Тому необхідно знайти причини таких негативних явищ в економіці харчової промисловості Житомирської області.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання. Стан харчової промисловості, тенденції і проблеми її розвитку досліджуються такими вченими, як: Б. М. Данилишин, Л. В. Дейнеко, Д. Ф. Крисанов, Г. М. Тарасюк та ін. [1; 2; 4]. Разом з тим, потребує додаткового аналізу розвиток харчової промисловості на регіональному рівні, зокрема, в Житомирській області.

Тому завданням даної публікації є оцінка сучасного стану і перспектив розвитку підприємств харчової промисловості Житомирської області.

Об'єкти та методика досліджень. Об'єктом дослідження є система економічних зв'язків та динаміка економічних показників стану підприємств харчової промисловості Житомирської об-

ласті. В процесі дослідження використовуються такі методи пізнання: діалектичний, монографічний, системний підхід, метод аналізу і синтезу.

Результати досліджень. Традиційно харчопереробна галузь має важливе значення для промисловості області. Обсяг реалізованої продукції харчової промисловості Житомирської області становив у 2007 р. 30,4 % від загального обсягу промислової продукції (для порівняння: в середньому по Україні в 2007 р. цей показник склав 15,3 %) середньорічна кількість працівників становила 21,4 %, вартість основних засобів — 14,6 %, обсяг інвестицій в основний капітал — 12,6 % значень відповідних показників по промисловості області в цілому.

Станом на 2007 р. в області діяло 200 підприємств з виробництва харчових продуктів і напоїв, у порівнянні із 2003 р. їх кількість скоротилась на 84 підприємства або в 1,42 разу. Найбільша кількість підприємств (44) спеціалізувалась на виробництві хліба і хлібобулочних виробів, 38 — на виробництві м'яса та м'ясних продуктів, 22 — на виробництві напоїв, 21 — на виробництві продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів, 17 — на виробництві молочних продуктів і морозива. Розвиток харчової промисловості Житомирщини за цей період характеризувався зростанням обсягу реалізованої продукції (у фактичних цінах) у 2,1 разу, вартості основних виробничих засобів у 1,7 разу, зростанням середньомісячної заробітної плати в 2,8 разу, зменшенням частки збиткових підприємств на 7,1 п. п. та середньорічної кількості працюючих на 13 %. Рентабельність операційної діяльності, яка значно зросла у 2004 р. у порівнянні із попереднім (у 1,5 разу), у 2006—2007 рр. опустилась нижче рівня 2003 р. (табл. 1), що було спричинене зростанням операційних витрат.

Структура реалізованої продукції харчової промисловості залишається відносно сталою. В структурі реалізованої продукції в 2007 р. основне місце займали виробництво молочних продуктів та морозива (37,3 %), виробництво м'яса та м'ясних продуктів (13,7 %), виробництво напоїв (12,0 %), виробництво цукру (5,0 %) та хліба і хлібобулочних виробів (4,8 %), що показано на рис. 1.

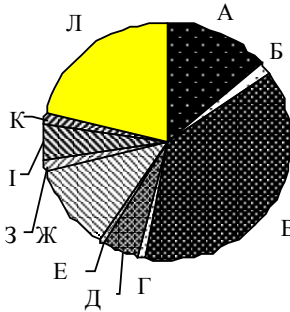
Найбільша кількість переробних підприємств зосереджена у м. Житомирі та у великих районних центрах. Основна частина харчових продуктів і напоїв у Житомирській області виробляється в обласному центрі (50,4 %), м. Бердичеві (8,7 %), Андрушівському (7,5 %), Новоград-Волинському (6,6 %) та Овруцькому (4,7 %) районах, м. Новоград-Волинському (3,1 %).

Таблиця 1

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ХАРЧОВИХ
ПРОДУКТІВ, НАПОЇВ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 2003—2007 рр.**

Показники	Роки					Відхилення показників за 2007—2003 рр.	
	2003	2004	2005	2006	2007	Абс., +/-	Відн., разів
Обсяг реалізованої продукції (у фактичних цінах), млн грн	1147,6	1541,3	1884,5	1960,4	2389,8	1 242,2	2,08
Основні засоби (у фактичних цінах, на кінець року), млн грн	792,3	858,7	1033,2	1135,1	1398,2	605,9	1,76
Рентабельність операційної діяльності, %	2,7	4,0	3,5	2,6	2,6	- 0,10 п. п.	-
Частка збиткових підприємств, %	43,1	45,7	36,2	40,4	36,0	- 7,1 п. п.	-
Середньорічна кількість найманих працівників, тис. осіб	19,3	19,4	19,7	20,2	16,8	- 2,5	0,87
Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників, грн	389,2	507,6	651,0	793,5	1089,9	700,73	2,80

Джерело: дані Головного управління статистики в Житомирській області [3]

А — виробництво м'яса та м'ясопродуктів (13,7 %); Б — виробництво рибних продуктів (1,8 %); В — виробництво молочних продуктів і морозива (37,3 %); Г — перероблення та консервування овочів і фруктів (0,8 %); Д — виробництво хліба і хлібобулочних виробів (4,8 %); Е — виробництво олії та тваринних жирів (0,7 %); Ж — виробництво напоїв (12 %); З — виробництво готових кормів для тварин (1,4 %); І — виробництво цукру (5,0 %); К — виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів (1,0 %); Л — виробництво інших харчових продуктів (21,5 %)

Джерело: дані Головного управління статистики в Житомирській області [3]

Рис. 1. Структура реалізованої продукції у виробництві харчових продуктів і напоїв за видами діяльності у Житомирській області в 2007 р.

Аналіз структури операційних витрат з реалізованої продукції у виробництві харчових продуктів свідчить, що основну її частину складають матеріальні витрати (75,4 %), незначну частину займають витрати на оплату праці (9,7 %) та амортизація (3,8 %).

Слід відмітити, що за період 2003—2004 рр. темп нарощування обсягів виробництва більшості підприємств харчової промисловості уповільнився. Якщо в 2003 р. приріст складав 30,5 %, то в 2007 р. — лише 6,5 %. Приріст обсягу виробництва в 2007 р. спостерігались на підприємствах з виробництва рибних продуктів (42 %), підприємствах з виробництва продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалю та крохмальних продуктів (30,4 %), виробництва молочних продуктів і морозива (17,9 %), виробництва какао, шоколаду та цукристих виробів (17,2 %), виробництва м'яса та м'ясних продуктів. У інших галузях харчової промисловості Житомирської області спостерігався спад виробництва, який в окремих випадках був дуже значним: 51,1 % — у виробництві цукру та 95,4 % — у переробленні та консервуванні овочів і фруктів.

Скорочення обсягів виробництва у значній частині галузей харчової промисловості негативно впливає на динаміку продуктивності праці в галузі в цілому. Якщо в 2003 р. індекс продуктивності праці підприємств з виробництва харчових продуктів і напоїв становив 124,5, то в 2007 р. — 119,7. Підприємства тих галузей, які забезпечують нарощування обсягів виробництва, показують хороші результати і щодо зростання продуктивності праці, а в таких галузях, як виробництво цукру та перероблення, консервування овочів і фруктів має місце значне падіння продуктивності праці (на 25,3 % та 93,8 % відповідно).

Негативно впливає на стан харчової промисловості скорочення інноваційної діяльності. За даними статистичних спостережень, інноваційною діяльністю у 2007 р. займались лише 7 підприємств, які впровадили 2 нових технологічних процеси, впровадили 6 інноваційних видів продукції, придбали 1 нову технологію, що є значно менше, ніж у 2003—2006 рр. Інноваційна діяльність підприємств харчової промисловості фінансується, в основному, за рахунок власних коштів, лише невелика частина покривається за рахунок кредитних ресурсів.

Ще однією причиною незадовільного стану розвитку харчової промисловості в Житомирській області є те, що керівництво підприємств приділяє недостатньо уваги внутрішнім факторам розвитку, не забезпечує належний рівень стратегічного планування, оцінки і формування організаційної культури. Згідно результатів

соціологічного опитування серед керівників підприємств Житомирської області, проведеного Г. М. Тарасюк [4], самі керівники оцінюють рівень планування на своїх підприємствах як середній і нижче середнього, а серед факторів впливу на розвиток підприємства на перше місце ставлять чинники макросередовища, в той час як внутрішні чинники, згідно даних анкетування, займають останнє місце. Це свідчить про недостатнє розуміння керівництвом цих підприємств суті і ступеня важливості стратегічного менеджменту. Також анкетування показало, що на більшості підприємств стан стратегічного планування є незадовільним, а з усіх складових потенціалу підприємства при плануванні увага приділяється лише маркетинговій складовій. Жоден із керівників-учасників анкетування не зазначив, що при складанні планів приділяється увага організаційно-управлінській складовій розвитку потенціалу підприємства, а при визначенні чинників впливу на ефективність діяльності підприємства керівники не вказали такі важливі фактори, як організаційна культура, система управління персоналом, формування позитивного іміджу і бренду підприємства [4, с. 164—165; 239—243].

Вплив організаційної культури на конкурентоспроможність не є прямим, він опосередковується через персонал підприємства, що передбачає формування бажаної поведінки і компетенцій працівників, створення ефективної системи мотивації праці у відповідності до цілей та місії фірми, формування лояльності персоналу. Тільки за таких умов є можливим випуск якісної і конкурентоспроможної продукції, створення успішних брендів, забезпечення чуйного ставлення до клієнтів. Основним акцентом у формуванні організаційної культури є її стратегічне спрямування та направленість на персонал. Саме тому конкурентоспроможні компанії «характеризуються наявністю у них належної культури і способу мислення; виховують і утримують у себе співробітників, які володіють необхідними компетенціями; домагаються правильної поведінки своїх співробітників» [5, с. 141].

Висновки. Отже, харчова промисловість Житомирської області є важливою не лише для економіки регіону, але й держави в цілому. Але протягом 2003 — 2007 рр. має місце погіршення результатів діяльності галузі, що знаходить своє відображення в уповільненні нарощування обсягів виробництва і продуктивності праці, зменшенні рівня рентабельності операційної діяльності. Причинами є негативні тенденції в економіці України в цілому, посилення конкуренції, зниження інноваційної активності підприємств, відсутність належної уваги до таких важливих складо-

вих управління як здійснення стратегічного планування та формування організаційної культури.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення стану і перспектив розвитку харчової промисловості в Україні, оцінку впливу організаційної культури на економічну ефективність підприємств харчової промисловості.

Література

1. Пріоритети інноваційного розвитку АПК України: наукова доповідь / Юзефович А. Е., Крисанов Д. Ф. — К.: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. — 55 с.

2. Продовольчий комплекс України: стан і перспективи розвитку / Л. В. Дейнеко, А. О. Коваленко, П. І. Коренюк, Е. І. Шелудько; За ред. чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. — К.: Наук. думка, 2007. — 276 с.

3. Статистичний збірник «Виробництво харчових продуктів і напоїв у Житомирській області». — Ж.: Головне управління статистики у Житомирській області, 2008. — 90 с.

4. *Тарасюк Г. М.* Потенціал підприємств харчової промисловості Житомирської області: основні тенденції і планування розвитку: Монографія // Г. М. Тарасюк. — Житомир: ЖДТУ, 2008. — 277 с.

5. *Хьюзлід М., Беккер Б., Битти Р.* Оцінка персоналу: як управляти людським капіталом, щоб реалізувати стратегію: Пер. с англ. — М.: ООО «И.Д. Вільямс», 2007. — 432 с.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2010 р.

УДК 338. 24

Т. Л. Желюк

канд. екон. наук, доцент кафедри державного
і муніципального управління

Тернопільського національного економічного університету

ПРОБЛЕМАТИКА ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДОВГОСТРОКОВИМ РОЗВИТКОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто сутнісні, організаційно-методичні, інституційні аспекти реалізації інструментарію контролю в управлінні довгостроковим розвитком національної економіки. Обґрунтовано методологічне забезпечення контролю реалізації функціональних складових управління. Запропоновано підходи до інноватизації системи державного контролю